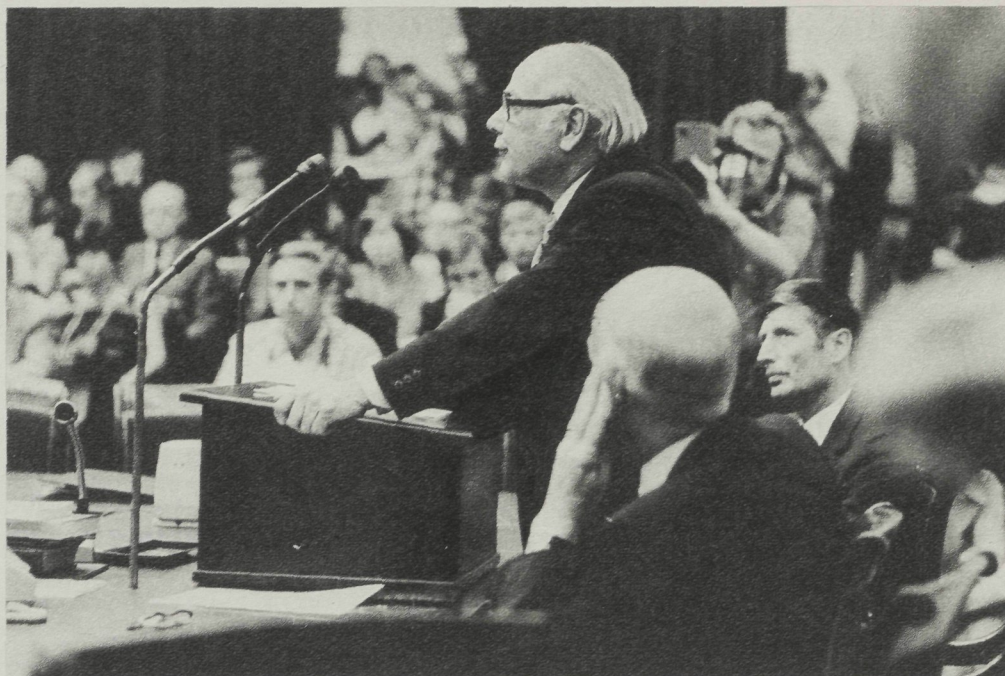

aanpak van het staatsrechtelijke onderwerp: een rechtsvergelijkende studie over de rol van partijleiders bij de kabinetsformatie in onze buurlanden: Engeland, West-Duitsland, België. Vergeleken met ons land uiteraard.

Koekoek: „In de tijd dat ik met het proefschrift begon, stond de hele politieke en staatsrechtelijke vernieuwing volop in de belangstelling. Dat was al enkele jaren gaande, ik denk aan het PvdA-rapport: *Een stem die telt*; aan Glastra van Loon, die al in 1964 een boekje geschreven had, waarin hij de gekozen minister-president en het districtenstelsel bepleitte. Iets wat enkele jaren later door D'66 tot politiek item werd verheven. Dan had je nog het rapport van de commissie Duidelijkheid van de *Groep van Achttien*, en van de KVP, de commissie Cals/Donner in '67, als gevolg van het een en ander, die commissie verdedigde in haar tweede rapport uit 1969 de aanwijzing van een kabinetsformateur door de kiezers. Kortom, het hele politieke stelsel hier in Nederland was volop in discussie.

„De titel van mijn proefschrift was aanvankelijk: „*Fractieiders in de Nederlandse Tweede Kamer*”. Over hoe iemand fractieleider wordt, de rol die hij speelt in de kamer, de houding ten opzichte van het kabinet tijdens de rit. Maar het bleek al gauw dat ik teveel hooi op m'n vork genomen had, een veel te ruime aanpak. Ik heb er toen een rechtsvergelijkende studie van gemaakt. De grote moeilijkheid was om een gemeenschappelijke noemer te vinden op grond waarvan je de staatsrechtelijke structuur van het ene land met dat van het andere kon vergelijken. Gelukkig kon ik daarvoor terecht bij Dooyeweerd en Van Eikema Hommes. Via hun methoden heb ik een aantal grondbeginselen kunnen opsporen die van toepassing konden zijn op alle onderzochte landen. Zoals de ministeriële verantwoordelijkheid en hoe die in de diverse landen geregeld is. In België bijvoorbeeld is die heel strak geregeld ten opzichte van

Minister-president Den Uyl: Meer partijman dan premier.
(Foto: Steye Raviez)

het parlement. Een regering kán daar eenvoudig niet opereren vóórdat het parlement uitdrukkelijk het vertrouwen in de nieuwe regering heeft uitgesproken.

In 1972 ben ik begonnen met het schrijven van de dissertatie. Dat was in de tijd van het gerommel rond de formatie-Biesheuvel, met DS '70 en zo. En na de verkiezingen in dat jaar kreeg je het gewring om het kabinet-Den Uyl er te krijgen, de inbraak van Burger in de ARP, het gedogen van Den Uyl door de confessionelen, minus CHU. Dat begrip gedogen stamt overigens politiek gezien niet uit 1973, zoals velen denken. Burger gebruikte de term al in 1956 in verband met de vorming van een kabinet-Drees. Toen vroeg hij van de andere partners niet hun positieve instemming, maar hun niet-negatieve.

Hoe 't ook zij, al dat soort situaties toonden in vergelijking met het buitenland een aantal gebreken die heel elementair zijn voor ons eigen systeem. Neem nou bijvoorbeeld het verwijt aan Den Uyl dat hij bij zijn optreden als premier méér partijman was dan minister-president. Dat hoort ook zo, vind ik. Natuurlijk, hij moest wel compromissen durven sluiten, maar het verwijt dat hij niet boven de partijen stond vind ik onzinnig. Dat geldt staatsrechtelijk alleen voor het staatshoofd en niet voor de premier.

Persoonlijke archieven

We praten op zijn werkkamer op de tiende verdieping van de Hogeschool in Tilburg. Een fraai uitzicht op een

bosrijke omgeving, waartegen het kale interieur maar schril afsteekt. Op de tafels enorme stapels kranten, Engelse, Duitse, Belgische en Nederlandse. Hij verontschuldigt zich voor die aanblik, zegt dat hij door de beslommeringen van de laatste tijd rondom zijn proefschrift nauwelijks aan krantenlezen is toegekomen.

De kranten zijn een belangrijke bron voor hem geweest om zijn gegevens voor het proefschrift uit te putten. Voor Engeland was dat voornamelijk *The Times* en ook wel *The Guardian*. Als Duitse krant gebruikte hij de *Frsnkfurter Allgemeiner* en voor België hoofdzakelijk *De Standaard* met daarnaast *La Libre Belgique*. Uit Nederland las hij alle landelijke dagbladen en een aantal regionale, zoals het *Nieuwsblad van het Zuiden*. En voor zover dat mogelijk was, benutte hij uitspraken en interviews van politici voor radio en televisie.

Persoonlijke archieven heeft hij ook een paar maal mogen doorwerken, zoals dat van Van der Goes van Naters, PvdA-fractieleider eind veertiger en begin vijftiger jaren. „Het archief van de familie Kortenhorst helaas niet, nee.” Alle materiaal dat hij redelijkerwijs te pakken kon krijgen, heeft hij voor zijn dissertatie gebruikt. Weinig systematisch, dat geeft hij toe en in die zin van een modern onderzoek heeft hij zich ook geen enkele afbakening opgelegd, bijvoorbeeld alleen een beperking tot de kranten en tijdschriften. Een punt van kritiek wellicht, maar, zo verdedigt hij zich, ook de dingen die buiten een mogelijke afbakening zou-